

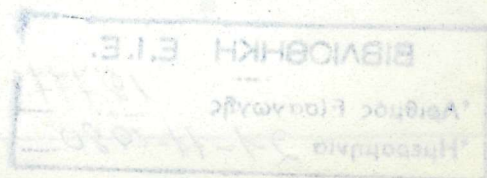
Ν. Γ. Μοσχονά

Ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση
καί
τό Ἴόνιο Κράτος

ΑΝΑΤΥΠΟ

ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΤΟΜΕΣ"

ΧΡΟΝΟΣ 4ος, ΤΕΥΧΟΣ 34-35, ΜΑΡΤΙΟΣ-ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1978

12

Ν. Γ. Μοσχόπουλος

Η Ελληνική Επανάσταση

και

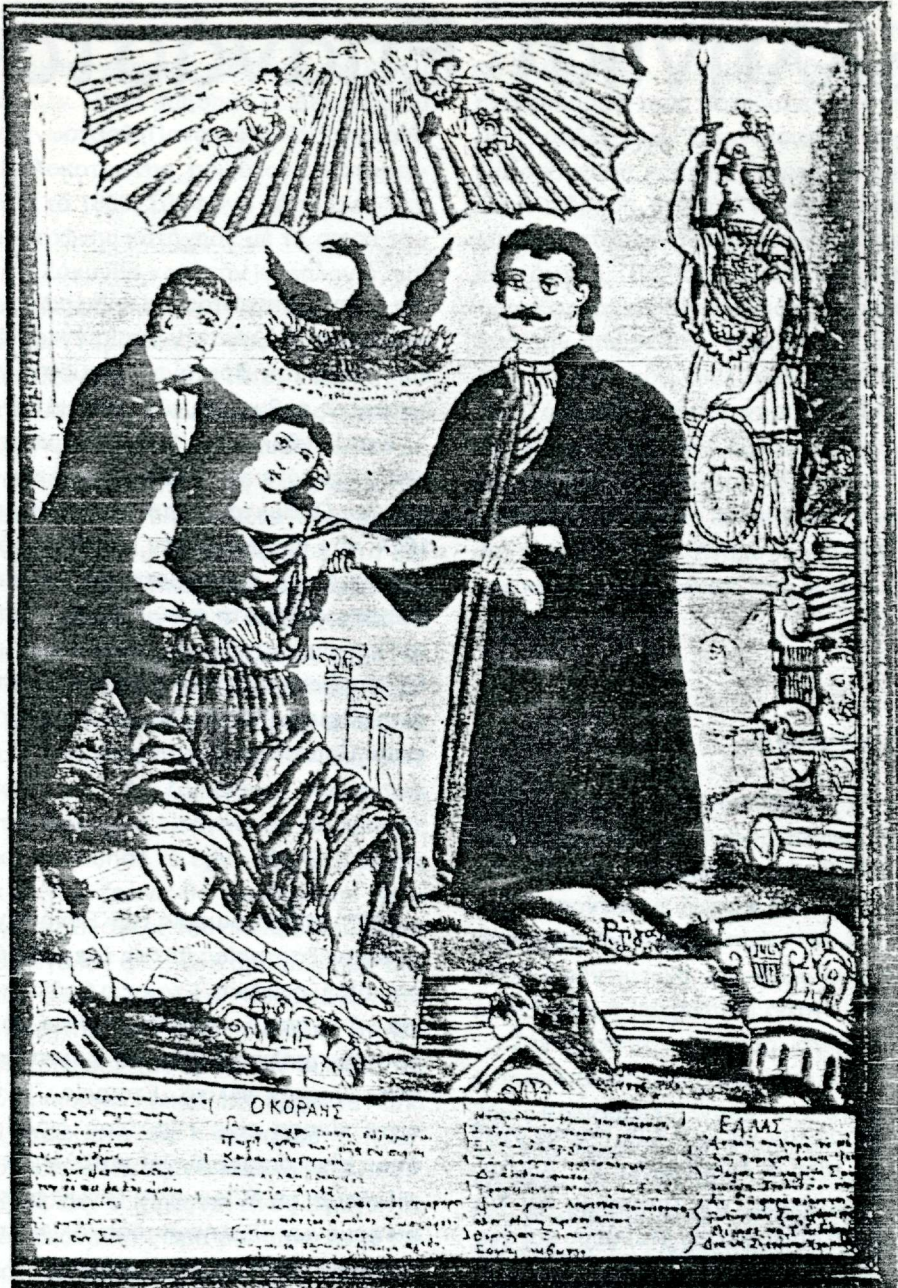
το νέο κράτος

ΛΕΩΝΙΔΗΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΑΘΗΝΑΙΣ 1980

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Ε.Ι.Ε.	
*Αριθμός Εισαγωγής	12777
*Ημερομηνία	21-11-1980

Πίνακας του Θεόφιλου (1919)
 'Ο Κοραΐς και ὁ Ρήγας ὑποθασιάζουν τὴν τραυματισμένη Ἑλλάδα.

'Αγῶνες τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιά τήν ἐλευθερία

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση

καί

τό

Ἰόνιο

Κράτος

Τοῦ Ν. Γ. Μοσχονᾶ

Μέ τῆ συνθήκη πού υπέγραψαν στό Παρίσι στίς 5 Νοεμβρίου τοῦ 1815 οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Αὐστρίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τῆς Πρωσίας καί τῆς Ρωσίας, τὰ Ἰόνια Νησιά ἀπέτελεσαν ἐλεύθερο καί ἀνεξάρτητο ὁμοσπονδιακό κράτος μέ τήν ἐπωνυμία «*Ἐνωμένες Πολιτεῖες τῶν Ἰόνιων Νησιῶν*». Τό Ἰόνιο Κράτος, ὅπως ἐπικράτησε νά λέγεται, θά βρισκόταν κάτω ἀπό τήν ἀμεση καί ἀποκλειστική προστασία τῆς Μεγάλης Βρετανίας καί ὁ ἐντολοδόχος τοῦ βρετανικοῦ στέμματος Λόρδος Μέγας Ἀρμοστής θά φρόντιζε γιά τή διοργάνωσή του.

Ὁ πρῶτος Ἀρμοστής στρατηγός Θωμᾶς Maitland (1816 - 1824), ἰδιαίτερα αὐταρχικός, μέ ἀριστοκρατικές ἀντιλήψεις καί ἐθνικιστής, συμπεριφέρθηκε μέ περιφρόνηση πρὸς τόν ἑλληνικό πληθυσμό. Τό Σύνταγμα τοῦ 1817, πού κατόρθωσε νά τό ἐπιβάλλει ἐξουδετερώνοντας τήν φιλελεύθερη ἀντιπολίτευση, διατηροῦσε τήν ὁμοσπονδιακή μορφή τοῦ κράτους, ἀναγνώριζε

τήν ἑλληνικότητά του καί καθιέρωνε κοινοβουλευτικό πολίτευμα. Ἀλλά στήν οὐσία ἐγκαθίδρυε τήν προσωπική ἀρχή τοῦ Βρετανοῦ Ἀρμοστή, πού ἀπέβαινε ὁ ἀνώτατος ρυθμιστής τῶν πραγμάτων τῆς πολιτείας.

Στή Συνθήκη τοῦ 1815 δέν ἀναφερόταν ἡ Πάργα, πού μέχρι τότε εἶχε ἀκολουθήσει τήν τύχη τῶν Ἰόνιων Νησιῶν. Οἱ Βρετανοί, πού κατεῖχαν τήν Πάργα ἀπό τό 1814, τήν παραχώρησαν τό 1819 στόν Ἀλῆ Πασᾶ γιά 150.000 λίρες, ἀποζημίωση τῶν κατοίκων τῆς πού προτίμησαν νά ἐκπατριστοῦν. Μέσα σέ τραγικές συνθήκες οἱ Παργινοί κατέφυγαν πρόσφυγες στά Ἰόνια Νησιά. Μέ τήν ἐνέργεια αὐτή ἡ Μεγάλη Βρετανία κέρδιζε τήν ἀναγνώριση ἀπό τήν Πύλη τοῦ καθεστώτος τῆς βρετανικῆς Προστασίας στά νησιά.

Στήν προετοιμασία τοῦ ἔθνους γιά τόν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας πῆραν ἐνεργό μέρος τὰ Ἰόνια Νησιά, ὅπου ἡ Φιλική Ἐταιρεία βρῆκε πρόσφορο ἔδαφος γιά νά ἀναπτύξει δράση. Πολλοί Ἰόνιοι καί ἰδιαίτερα ὅσοι ἀντιπολιτεύονταν τή βρετανική προστασία μῆθησαν στήν Φιλική Ἐταιρεία. Ἡ προεπαναστατική αὐτή κίνηση εἶχε εὐρύτερη διάδοση στή Ζάκυνθο, ὅπου εἶχε διαμορφωθεῖ κατάλληλο κλίμα χάρη στήν φιλελεύθερη διδασκαλία ξένων φιλελλήλων, ἀλλά καί φωτισμένων Ἑλλήνων δασκάλων, πού ἄσκησαν σημαντική ἐπίδραση στούς νέους τοῦ νησιοῦ. Ἀνάμεσα στούς ξένους πού δίδαξαν στή Ζάκυνθο κατά τήν περίοδο αὐτή, ἦταν ὁ Ἰταλός ἀββᾶς Santo Rossi, δάσκαλος τοῦ Διονύσιου Σολωμοῦ, ὁ ἐπίσης Ἰταλός Ἰωάννης-Βαπτιστής Moratelli, δάσκαλος τοῦ Γεώργιου Τερτσέτη, τοῦ Ἑρμάννου Λούντζη καί πολλῶν ἄλλων, ὁ Γάλλος Ἰάκωβος Pinel, ὁ Ἰταλός Γαετάνος Grasseti, πού ἀργότερα χρημάτισε καθηγητής στήν Ἰόνιο Ἀκαδημία (1824), καί ἄλλοι. Ἐπίσης μεγάλη ὑπῆρξε ἡ συμβολή τριῶν Ἑλλήνων δασκάλων πού ἔδρασαν στό νησί αὐτό: τοῦ ζακυνθινοῦ δημοκράτη ἱερωμένου Ἀντώνιου Μαρτελάου, τοῦ μικρασιάτη κληρικοῦ Θεοδόσιου Δημάδη καί τοῦ ἰθακήσιου Ἀναστάσιου Καραβία. Καί οἱ τρεῖς μῆθησαν στήν Φιλική Ἐταιρεία. Στή Ζάκυνθο

κέντρο για την μύηση των πατριωτών στην Φιλική Έταιρεία υπήρξε ο μικρός ναός του αγίου Γεωργίου των Λατίνων, που έμεινε γνωστός σαν ναός του αγίου Γεωργίου των Φιλικών. Έκει μηθήθηκε (1 Δεκεμβρίου 1818) από τον Άναγνωσταρά (Παναγιώτη Παπαγεωργίου) ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, που ήταν εγκαταστημένος στο νησί από το 1806. Σύμφωνα με τη δική του μαρτυρία ο Κολοκοτρώνης κατήχησε με τη σειρά του άλλα πρόσωπα, στη Ζάκυνθο και στην Κεφαλονιά, και ανάμεσα σ' αυτά «διαφόρους Καπεταναίους Σπετζιώτικων καραβιών και Ύδραικών». Φυσικά κατήχησε και τον γιό του Πάνο (20 Δεκεμβρίου 1818). Στο ναό του αγίου Γεωργίου των Λατίνων ήταν εφημέριος ο γιαννιώτης Ιερομόναχος Άνθιμος Άργυρόπουλος και αυτός φιλικός και δραστήριος κατηχητής της Έταιρείας. Τον Ιανουάριο του 1819 μηθήθηκε εκεί ο Κωνσταντίνος Πετμεζάς. Την άνοιξη του ίδιου έτους έφθασε στη Ζάκυνθο ο φιλικός Άριστειδης Παπās φέρνοντας έγκυκλιο του πατριάρχη Γρηγόριου του Ε' που ζητούσε να συλλεγούν χρήματα για την ίδρυση σχολείου στην Πελοπόννησο. Μέ το πρόσχημα αυτό ο Παπās περιόδευσε τα νησιά, ήρθε σε έπαφή με τους εκεί φιλικούς, κατήχησε άλλους – ανάμεσα σ' αυτούς τον Διονύσιο Ρώμα στη Ζάκυνθο και τον Ζακυνθινό Άναστάσιο Φλαμπουριάρη στην Κέρκυρα – οργάνωσε τις τοπικές εφορίες και γενικά προώθησε το έργο της Έταιρείας. Τα χρήματα που συγκέντρωνε θά χρησιμοποιούνταν στην πραγματικότητα για τις ανάγκες του απελευθερωτικού αγώνα. Σημαντικά μεγάλος υπήρξε ο αριθμός των Έφτανησιωτών και των άλλων Ελλήνων, προσφύγων στα Ίονια Νησιά, που κατηχήθηκαν στους σκοπούς της Φιλικής Έταιρείας και έδωσαν τον όρκο των Φιλικών. Τα πρόσωπα αυτά, κληρικοί και λαϊκοί, προέρχονταν από όλα τα κοινωνικά στρώματα του πληθυσμού. Στη Ζάκυνθο σπουδαία δράση ανέπτυξαν ο Νικόλας Καλύβας, ο Φραγκίσκος Καρβελάς, ο Κωνσταντίνος Δραγώνας και άλλοι. Από τον Διονύσιο Ρώμα μηθήθηκε στην Κεφαλονιά ο Μαρίνος Μεταξάς. Από τους πρώτους που κατηχήθηκαν και έδρασαν εκεί ήταν επίσης ο Άνδρέας Μεταξάς και ο Δημήτριος Δαλλαδέτσιμας. Στη Λευκάδα πρωτοστάτησαν ο Ίωάννης Ζαπραλής, ο Ίωάννης Ζαμπέλης και ο Άγγελος Σούνδιας. Τέλος στην Κέρκυρα κορυφαίοι Φιλικοί υπήρξαν ο Κωνσταντίνος Γεροστάθης, ο Ίωάννης Κεφαλάς από την Πρέβεζα, ο Αύγουστίνος και ο Βιάρος Καποδίστριας και άλλοι. Αξιόλογη κίνηση παρουσίασαν και τα μικρότερα νησιά, Παξοί, Ίθάκη και Κύθηρα.

Κύριο έργο των Φιλικών στα Ίονια Νησιά ήταν η συλλογή χρημάτων, η συγκέντρωση πολεμικού υλικού και η στρατολογία έθελοντών για την ενίσχυση του

αγώνα. Πολλοί Έπτανήσιοι προσέφεραν μεγάλα χρηματικά ποσά, ενώ αρκετοί πλοιοκτήτες παραχώρησαν τα πλοία τους. Η κήρυξη της Έπανάστασης γέμισε ένθουσιασμό τους κατοίκους των νησιών. Πολυάριθμες ομάδες από Έφτανησιώτες πέρασαν τότε στην Πελοπόννησο και στη Στερεά Ελλάδα και ανέλαβαν ένοπλη δράση, ενώ από τα νησιά συνεχιζόταν με μεγαλύτερη ένταση η ήθικη, και υλική ύποστήριξη του εθνικού αγώνα. Επίσης μεγάλη υπήρξε η βοήθεια που προσέφεραν οι Έφτανησιώτες στους πρόσφυγες που από την ήπειρωτική Ελλάδα κατέφευγαν στα νησιά. Τον Άπριλιο του 1821 περίπου 7.000 άμαχου πληθυσμού από την Πελοπόννησο έφθασαν πρόσφυγες στη Ζάκυνθο. Παρά τον εξαιρετικά μεγάλο αριθμό των προσφύγων οι κάτοικοι του νησιού τους χορήγησαν γενναιόδωρα άσυλο και συγκέντρωσαν χρήματα για τη συντήρησή τους. Ανάλογα φαινόμενα παρατηρήθηκαν και στα άλλα νησιά στη διάρκεια του αγώνα.

Διαφορετικά αντιμετώπισε τα πράγματα το επίσημο κράτος. Η Βρετανική Προστασία στάθηκε με έχθρότητα απέναντι στην Ελληνική Έπανάσταση και βλέποντας με δυσaréσκεια τη διαρροή των Έφτανησιωτών αγωνιστών προς την επαναστατημένη Ελλάδα φρόντισε να ληφθούν σύντομα μέτρα για να εμποδιστεί η πατριωτική αυτή κίνηση.

Σάν προληπτικό μέτρο, στις 5 Άπριλίου 1821 και έπειτα από εισήγηση του Άρμοστή, ψηφίστηκε από το Ίόνιο Κοινοβούλιο νόμος, που έδινε στους Τοποτηρητές του Άρμοστή και στους Έπαρχους των νησιών το δικαίωμα να κηρύττουν τον στρατιωτικό νόμο στο νησί που διοικούσαν, όταν υπήρχε ανάγκη. Έπειτα από λίγες ήμερες η Γερουσία με προκήρυξη της (9 Άπριλίου 1821) δήλωνε, ότι οι Ίόνιοι υπήκοοι που κατοικούσαν στις έπαρχίες του Όθωμανικού κράτους, σε περίπτωση που έπαιρναν μέρος σε επαναστατικές ή άλλες έχθρικές ενέργειες, θά έχαναν το δικαίωμα προστασίας από το Ίόνιο Κράτος και από τους Βρετανούς προξένους. Τα μέτρα αυτά δέν ανέκοψαν τον ζήλο των Έφτανησιωτών πατριωτών που εύρισκαν τρόπους για να φεύγουν από τα νησιά προς τις επαναστατημένες περιοχές χωρίς την άδεια των αρχών. Σε πολλές εκατοντάδες ανέρχονται οι αγωνιστές που κατά τους πρώτους μήνες της Έπανάστασης έσπευσαν από τα Ίονια Νησιά στην ήπειρωτική Ελλάδα. Ανάμεσα σ' αυτούς υπήρχαν και αρκετοί κληρικοί. Επίσης σημαντικές

ύπηρεσίες προσέφεραν στον αγώνα πολλά έφτανσιώτικα πλοία μεταφέροντας ανθρώπους και έφοδια. Για τους λόγους αυτούς τό 'Ιόνιο Κράτος πήρε αυστηρότερα μέτρα.

Έτσι στις 10 Μαΐου 1821 τό Κοινοβούλιο ψήφισε νόμο πού όριζε τήν έπιβολή τής ποινής του θανάτου στους θά παρέβαιναν τίς ύγειονομικές διατάξεις. Τό μέτρο αυτό είχε σκοπό νά έμποδίσει τήν κίνηση σκαφών χωρίς άδεια των άρχων και φυσικά τή λαθραία μεταφορά προσώπων ή ύλικού. ³Άλλωστε αυτά διευκρινίζονταν και μέ νεώτερο διάταγμα (13 Αύγουστου 1821).

Γιά νά έξαναγκάσει τους Έφτανσιώτες πατριώτες νά παραιτηθούν από τον αγώνα, τό 'Ιόνιο Κράτος κήρυττε στις 7 'Ιουνίου 1821 ουδετερότητα απέναντι στους έμπολέμους, όσοι 'Ιόνιοι ύπήκοοι έπαιρναν μέρος στις έχθροπραξίες πού γίνονταν στην έπαναστατημένη Ελλάδα θά έξορίζονταν από τήν επικράτεια, ή κινητή και ή άκίνητη περιουσία τους θά δημευόταν και σέ περίπτωση πού συλλαμβάνονταν από τίς άρχές, θά τους επιβάλλονταν οί ποινές πού καθόριζε ό νόμος.

Ακολουθώντας αυτή τήν τάκτική ή Γερουσία μέ προκήρυξη τής 18 'Ιουλίου καλούσε τους αγωνιστές Ανδρέα και Κωνσταντίνο Μεταξά, Γεράσιμο Φωκά, Μιχαήλ Κουτουφά και Ευάγγελο Πανά από τήν Κεφαλονιά, Διονύσιο Σεμπρικό και Παναγιώτη Στρούζα από τή Ζάκυνθο, πού πολεμούσαν μαζί μέ άλλους συμπατριώτες τους στην Πελοπόννησο και πού είχαν κυκλοφορήσει έπαναστατική προκήρυξη σαν άρχηγοί των δυνάμεων τής Κεφαλονιάς και τής Ζακύνθου, νά επιτρέψουν στά νησιά μέσα σέ 15 ήμέρες για νά δικαστούν μέ τήν άπειλή ότι διαφορετικά θά εφαρμόζονταν ενάντιον τους τά παραπάνω μέτρα. Τήν ίδια ήμέρα (18 'Ιουλίου) διακηρύχτηκε, ότι όσοι πλοίαρχοι 'Ιόνιοι ύπήκοοι συμμετείχαν μέ όποιοδήποτε τρόπο στις πολεμικές επιχειρήσεις θά διώκονταν σαν πειρατές. Νέο διάταγμα τής 13 Αύγουστου έδινε προθεσμία 30 ήμερών στους Έφτανσιώτες πού είχαν πάρει μέρος στην Έπανάσταση για νά γυρίσουν πίσω στα νησιά: σέ διαφορετική περίπτωση θά καταδικάζονταν σέ παντοτινή έξορία και θά δημευόταν ή περιουσία τους.

Τά μέτρα αυτά δέν άργησαν νά εφαρμοστούν. Άλλά παρά τίς σκληρές ποινές πού επιβάλλονταν στους παραβάτες τής ουδετερότητας, ό ζήλος των Έφτανσιωτών πατριωτών δέν μειώθηκε. Μέ όλα τά μέσα πού διέθεταν, έξακολούθησαν νά ενισχύουν τον άπελευθερωτικό αγώνα του Έθνους, ενώ στους ναούς των νησιών αναπέμπονταν από τον κληρο δεήσεις για τήν ευόδωση τής Έπανάστασης. Οί άρχές δέν δίστασαν νά απαγορεύσουν τίς δεήσεις αυτές και νά πάρουν μέτρα

έναντιον των κληρικών πού δέν συμμορφώνονταν, ή πού μέ όποιοδήποτε τρόπο βοηθούσαν τους πατριώτες. Τόν 'Οκτώβριο του έτους 1821 άπελάθηκε ό μητροπολίτης Άγαθάγγελος Τυπάλδος Κοζάκης, τοποτηρητής του άρχιερατικού θρόνου τής Κεφαλονιάς από τό 1818 και μυημένος στην Φιλική Έταιρεία, έπειδή διευκόλυνε τήν αναχώρηση από τό νησί σωμάτων αγωνιστών. Στις 9 'Οκτωβρίου ό Mailand, πού είχε τελευταία έπιστρέψει από τήν Άγγλία, διευκρίνιζε μέ προκήρυξη του, ότι είχε έντολή από τό Στέμμα νά φροντίσει νά τηρηθεί αυστηρά ή ουδετερότητα, καταφερόταν εναντιον εκείνων πού τήν παραβίαζαν, καθώς και εναντιον των κληρικών πού έκαναν παρακλήσεις για τήν ήττα των 'Οθωμανών, και καθιστούσε γνωστό ότι είχε πάρει μέτρα για τήν παραδειγματική τιμωρία των ύπευθύνων. Τέλος διέταζε τους Παργινούς πρόσφυγες νά εγκαταλείψουν όριστικά μέσα σέ 10 ήμέρες τά 'Ιόνια Νησιά, έπειδή επιτέθηκαν εναντιον τουρκικών δυνάμεων μέ τον σκοπό νά ανακτήσουν τήν πατρίδα τους και μέ τον τρόπο αυτό παραβίασαν τήν ουδετερότητα του 'Ιονίου Κράτους πού ύπήκοοί του είχαν πολιτογραφηθεί. Φυσικά έχαναν και τήν ύπηκοότητα αυτή.

Αλλά, ενώ τό 'Ιόνιο Κράτος πρόβαλλε συνέχεια τήν άρχή τής ουδετερότητας για νά έμποδίζει τους Έφτανσιώτες νά ενισχύουν τήν Έπανάσταση, τό ίδιο τήν παραβίαζε για χάρη των Τούρκων. Συχνά τά τουρκικά πλοία εύρισκαν καταφύγιο ή στάθμευαν για άνεφοδιασμό στα λιμάνια των νησιών, όπου γίνονταν δεκτά από τίς άρχές μέ έκδηλώσεις φιλίας. Έτσι τον Σεπτέμβριο του 1821 ό τουρκικός στόλος, άφου άνεφοδιάστηκε στη Ζάκυνθο, κατευθύνθηκε στον Κορινθιακό, βομβάρδισε τήν Βοστίτσα (Αΐγιο) και τό Γαλαξίδι και έχοντας αιχμαλωτίσει 32 γαλαξιδιώτικα πλοία και δύο ιονικά, πού είχαν μεταφέρει κεφαλονίτες και ζακυνθινούς αγωνιστές στην Πελοπόννησο, επέστρεψε στη Ζάκυνθο και από εκεί κατευθύνθηκε προς τήν Κωνσταντινούπολη. Τόν ίδιο καιρό έφθασε στη Ζάκυνθο και ό ελληνικός στόλος, πού ζήτησε από τον Βρετανό Τοποτηρητή πληροφορίες σχετικά μέ τίς κινήσεις του έχθρικού στόλου. Άλλά οί άρχές συμπεριφέρθηκαν στους Έλληνες μέ σκαϊότητα και προσέβαλαν τήν ελληνική έπαναστατική σημαία, όπως γινόταν κάθε φορά πού ελληνικά σκάφη κατέπλεαν στα λιμάνια των νησιών στα πρώτα χρόνια τής Έπανάστασης. Στις 30 Σεπτεμβρίου οί αντίπαλοι στόλοι συναντήθηκαν νο-

τιοανατολικά της Ζακύνθου. Κατά τη ναυμαχία που ακολούθησε τὰ τούρκικα πλοία έπαθαν σημαντικές ζημιές. Ένα μάλιστα άλγερινό μπρίκι κυνηγημένο από δύο ελληνικά πλοία έπεσε μισοκαμένο στα νότια παράλια της Ζακύνθου, στή θέση Ύψόλιθος, μέσα στον κόλπο του Λαγανά. Οί χωρικοί, που είχαν στο μεταξύ συγκεντρωθεί στην άκτή, άρχισαν νά πυροβολούν εναντίον του άλγερινού πλοίου. Απόσπασμα Άγγλων στρατιωτών, πού έφθασε εκεί, προσπάθησε νά συγκρατήσει τούς χωρικούς, αλλά εκείνοι στράφηκαν εναντίον των Άγγλων, σκότωσαν έναν στρατιώτη και τραυμάτισαν τόν επικεφαλής αξιωματικό. Ο Τοποτηρητής έστειλε ενισχύσεις και ακολούθησε νέα συμπλοκή με θύματα πολλούς στρατιώτες. Τήν επόμενη ημέρα (1/13 Οκτωβρίου) ή τοπική κυβέρνηση κήρυξε τόν στρατιωτικό νόμο στην περιοχή και στις 4/16 Οκτωβρίου ή Γερουσία διέταξε τήν επέκτασή του σέ όλο τό νησί. Λίγες ημέρες άργότερα έφθασε στή Ζάκυνθο ό στρατηγός Adam, έβαλε σέ εφαρμογή τόν στρατιωτικό νόμο, πήρε μέτρα για τήν πρόληψη άλλων έπεισοδίων, διέταξε τόν άφοπλισμό των κατοίκων του νησιού και συγκρότησε στρατοδικείο παίρνοντας ό ίδιος τή θέση του προέδρου. Έτσι άρχιζε ή διαδικασία για τήν τιμωρία των στασιαστών του Ύψόλιθου. Τέσσερα πρόσωπα καταδικάστηκαν σέ θάνατο και άπαγχονίστηκαν. Αλλά από αυτούς μόνο οι δύο είχαν πάρει μέρος στα γεγονότα του Ύψόλιθου· οι άλλοι δύο καταδικάστηκαν με βάση ψεύτικες καταγγελίες. Τά πτώματά τους πιασώθηκαν, κλείστηκαν σέ σιδερένια κλουβιά και έμειναν για πολλά χρόνια κρεμασμένα για παραδειγματισμό. Κατά τήν παραμονή του Adam στή Ζάκυνθο κλίμα τρομοκρατίας επικράτησε στο νησί. Έγκριτοι πολίτες κρατήθηκαν όμηροι, ιερείς φυλακίστηκαν, άλλοι πολίτες ύποβλήθηκαν σέ έξευτελιστικά βασανιστήρια, επιβλήθηκαν άτιμωτικές ποινές, δημεύτηκαν περιουσίες, κατεδαφίστηκαν ή πυρπολήθηκαν ιδιοκτησίες. Ακόμη και οι ναοί έπαυσαν νά λειτουργούν. Τό Νοέμβριο έφθασε στή Ζάκυνθο και ό Άρμοστής Maitland και πήρε όρισμένα μέτρα που άποσκοπούσαν στην διευθέτηση των ζητημάτων που είχαν δημιουργηθεί και όδηγοΰσαν σέ μερική χαλάρωση τής έντασης. Ο στρατιωτικός νόμος εξακολούθησε νά ισχύει.

Ανάλογα γεγονότα συνέβηκαν και στα Κύθηρα. Στις 20 Οκτωβρίου οι κάτοικοι του χωριού Καραβά έπιασαν ένα τούρκικο πλοίο, που πηγαίνοντας στην Κρήτη προσορμίστηκε στα Κύθηρα, και θανάτω-

σαν τούς 50 επιβάτες του. Ακολούθησε και εκεί ή κήρυξη του στατιωτικού νόμου και ό άφοπλισμός των κατοίκων. Δύο χωρικοί καταδικάστηκαν σέ θάνατο και άπαγχονίστηκαν και τά πτώματά τους έμειναν πιασώμενα σέ σιδερένια κλουβιά, ενώ πολλοί άλλοι φυλακίστηκαν. Για λόγους προληπτικούς κηρύχτηκε επίσης ό στρατιωτικός νόμος και στα άλλα νησιά· στις 13 Νοεμβρίου στή Λευκάδα, στις 23 Νοεμβρίου στην Κεφαλονιά, στις 29 του ίδιου μήνα στην Ίθάκη και τέλος στις 4 Φεβρουαρίου 1822 στην Κέρκυρα και στους Παξούς. Στο μεταξύ ό Άρμοστής και ό στρατηγός Adam πέρασαν από τή Ζάκυνθο στην Κεφαλονιά, όπου επίσης πραγματοποιήθηκε ό άφοπλισμός των κατοίκων με τρομοκρατικές μεθόδους. Από τά πρώτα μέτρα που εφαρμόστηκαν ήταν ή σύλληψη των προυχόντων των πόλεων και των χωριών του νησιού και ή κράτησή τους σαν όμηρων. Πολλοί άλλοι νησιώτες βασανίστηκαν με τρόπο σκληρό και έξευτελιστικό. Ανάμεσα σ' αυτούς και δύο ιερομόναχοι.

Μέ τήν εφαρμογή του στρατιωτικού νόμου και τόν άφοπλισμό των κατοίκων ή Προστασία επιδίωκε νά αφαιρέσει από τούς Έφτανησιώτες κάθε δυνατότητα για ήθική ή ύλική ύποστήριξη τής Έλληνικής Έπανάστασης. Στις 4 Μαρτίου 1822 ό Άρμοστής ανέλυε στο Ίόνιο Κοινοβούλιο τούς λόγους που επέβαλαν τή λήψη αυτών των μέτρων, που είχαν σκοπό νά εξασφαλίσουν τήν τήρηση τής ουδετερότητας, και κατέκρινε τήν προσπάθεια των έχθρών τής Προστασίας νά παρουσιάσουν τά γεγονότα των νησιών σαν άποτέλεσμα τής αντίθεσης του λαού προς τό καθεστώς. Έπειτα από εισήγηση του Άρμοστή τό Κοινοβούλιο στις 26 Μαρτίου άποδεχόταν τήν αναγκαιότητα τής έπιβολής του στρατιωτικού νόμου και ψήφισε τήν παράτασή του. Επίσης στις 2 Άπριλίου νομοθετούσε τά γνωστά μέτρα εναντίον των παραβατών τής ουδετερότητας. Ο νόμος αυτός διατηρήθηκε σέ ισχύ έντεκα χρόνια και ανακλήθηκε με πράξη του Κοινοβούλιου τής 2 Μαΐου 1833, όποτε παραχωρήθηκε άμνηστεια και σέ όσους είχαν προκηρυχτεί από τή Γερουσία στις 18 Ίουλίου 1821. Τέλος στις 27 Άπριλίου 1822 τό Κοινοβούλιο ψήφισε τήν άρση του στρατιωτικού νόμου και καθόρισε τις προϋποθέσεις για τή δυνατότητα κατοχής όπλων ή όπλοφορίας πολιτών, καθώς και τις ποινές που θα επιβάλλονταν στους παραβάτες των σχετικών διατάξεων.

Τό ζήτημα τής Έπτανήσου άπασχόλησε και πάλι τή Βουλή των Κοινοτήτων, όπου τό επανέφερε ό βουλευτής Hume. Με άγόρευση του τής 14 Μαΐου 1822

ο Hume κατέκρινε την πολιτική του Maitland, τον κατηγορήσε για σπατάλη των χρημάτων του δημοσίου και ζήτησε να υποβληθεί αναφορά στο Στέμμα με την πρόταση να διαταχτεί ανάκριση σχετικά με την κατάσταση που επικρατούσε στα νησιά και συγκεκριμένα να αναζητηθούν τα αίτια της δυσοαρέσκειας των κατοίκων και να διευκρινιστούν οι λόγοι που επέβαλαν τη λήψη των έκτακτων μέτρων. Η κυβερνητική πλευρά ισχυρίστηκε, ότι ο λαός των νησιών ήταν ευχαριστημένος από το καθεστώς και επικροτούσε τα μέτρα που είχαν ληφθεί, ότι εάν τό σύνταγμα που είχε δοθεί στα Ίονια Νησιά δέν ήταν τό καταλληλότερο, ή ευθύνη βάρυνε και τη Νομοθετική Συνέλευση που τό είχε ψηφίσει χωρίς συζήτηση και ότι τό μόνο επιλήψιμο σημείο της πολιτικής του Maitland ήταν ή καταδίκη των Έφτανησιωτών που πήραν μέρος στην Έλληνική Έπανάσταση, αλλά όπωσδήποτε ό Βρετανός Άρμοστής είχε τηρήσει ουδετερότητα. Τίς απόψεις αυτές άντέκρουσε ό βουλευτής Williams, που τόνισε ότι με την κήρυξη του στρατι-

ωτικού νόμου και τον άφοπλισμό ή Άγγλία έμπόδιζε τούς Έφτανησιώτες νά βοηθήσουν τούς Έλληνες στον άπελευθερωτικό τους άγώνα και έτσι υποστήριζε τούς Τούρκους. Άλλά τελικά ή πρόταση του Hume άπορρίφθηκε από την πλειοψηφία της Βουλής.

Τόν Ίανουάριο του 1824 ό Maitland πέθανε στη Μάλτα. Τόν διαδέχτηκε ό στρατηγός Adam, που παρέμεινε στο αξίωμα του Άρμοστή μέχρι τό 1831. Όπωσδήποτε ή στροφή της βρετανικής πολιτικής σε σχέση με τό έλληνικό ζήτημα, που άρχισε νά διαγράφεται μετά τον θάνατο του Castlereagh και την άνάληψη του βρετανικού ύπουργείου των έξωτερικών από τον Γεώργιο Canning τό 1822, ήταν φυσικό νά επηρεάσει τη στάση του Ίονίου Κράτους άπέναντι στην Έλληνική Έπανάσταση. Οί Βρετανοί Άρμοστές, φορείς και έκφραστες της βρετανικής πολιτικής, άκολούθησαν πιστά την γραμμή που χάραζε ή μητροπολιτική κυβέρνηση.

Ν.Γ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

Βασική Βιβλιογραφία

«Σύνταγμα του Ίονίου Κράτους των 1817 ως νυν ύπάρχει μεταρρυθμισμένο, μεταφρασθέν έκ του ίταλικού πρωτοτύπου, ώπερ έπισυνάπτεται ή έν Παρισίοις Συνθήκη των 1815, και πίναξ αναλυτικός των περιεχομένων έν τω Συντάγματι». Κερκύρα 1855.

ΛΟΜΒΑΡΔΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, «Άπομνημονεύματα προς κατάρτισμόν της περί της άπελευθερώσεως της Έπτανήσου ιστορίας», έν Ζακύνθω 1870 - 1873.

ΧΙΩΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, «Ίστορία του Ίονίου Κράτους από της συστάσεως αύτου μέχρις ένώσεως (έτη 1815 - 1864)», έν Ζακύνθω 1874 - 1877.

ΙΔΡΩΜΕΝΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ Μ., «Ό υπέρ της έθνικής άποκαταστάσεως άγών των Έπτανησιών 1815 - 1864. Πολιτική Ίστορία της Έπτανήσου επί της Άγγλικής Προστασίας», έν Κερκύρα 1889.

ΤΣΙΤΣΕΛΗ ΗΛΙΑ Α., «Κεφαλληνιακά Σύμμικτα», τόμος πρώτος, έν Άθήναις 1904.

ΚΟΝΟΜΟΥ ΝΤΙΝΟΥ, «Ζακυνθινοί Φιλικοί», Άθήνα 1966.

ΚΟΝΟΜΟΥ ΝΤΙΝΟΥ, «Ίστορικές σελίδες και άνέκδοτα κείμενα (1571 - 1821)», Άθήναι 1971.

Ρήγας (Χαλκογραφία Κωλέττη)

